

Pravěké pohřebiště a středověké opevněné sídliště s pohřebištěm a kostelem

Moravičany, okr. Olomouc, Olomoucký kraj

13.–5. století př. Kr., 8.–13. století

   0,4 km (Dílečky); 0,5 km (Na Soutoku)

Navigační bod: N 49°45'36.93",
E 16°57'21.70" (Dílečky); N 49°45'25.84",
E 16°58'8.09" (Na Soutoku).

↑ Moravičany, odkryv lužických hrobů v trati Dílečky
v roce 1954. Archiv K. Faltýnka

Přístup: Od autobusové zastávky Moravičany, návěs 75 m ke křižovatce silnic na Loštice a Mohelnici, z křižovatky místní komunikací severovýchodním směrem, po 140 m se cesta zatáčí k severozápadu, po ní pokračovat 150 m, pohřebiště se nacházelo nalevo od této cesty na mírném svahu k řece Moravě; dnes částečně pole, zahrádky a výrobní areál (Dílečky); od železniční stanice budova kostela na dohled 120 m, po modré turistické stezce kolem farní zahrady 450 m (Na Soutoku).

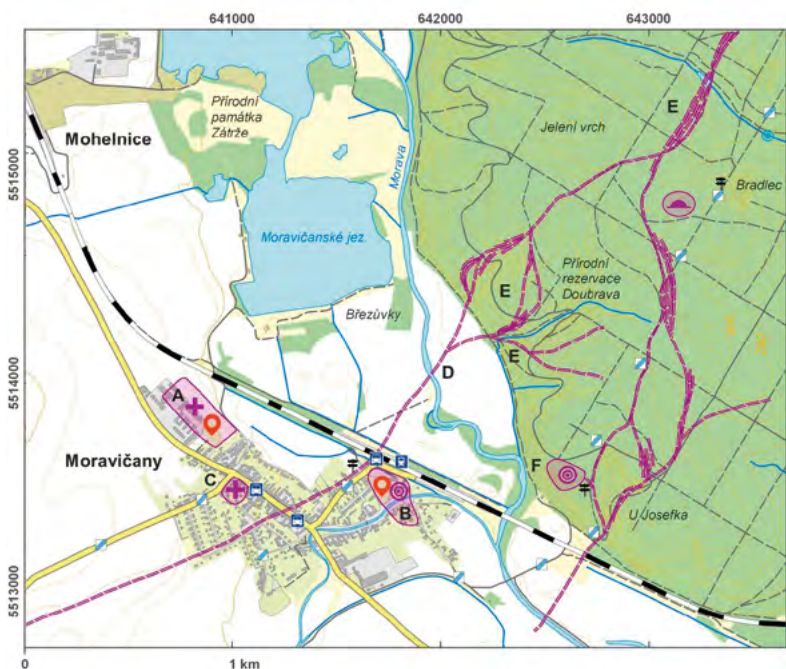
Význam: Největší žárové pohřebiště kultury lužických popelnicových polí (KLPP) na

Moravě. Polykulturní opevněná lokalita Na Soutoku u kostela sv. Jiří při přechodu řeky Moravy.

Historie: *Archeologické výzkumy v Moravičanech jsou neodmyslitelně spojeny s osobou J. Nekvasila (1926–2009), našeho předního odborníka na problematiku moravského halštatu. V letech 1953–1954 a 1958–1968 prozkoumal v trati Dílečky (A) rozsáhlé žárové pohřebiště KLPP. Na ploše 1800 m² odkryl asi 1260 hrobů, až na jeden žárových. Jedná se tak o největší pohřebiště této kultury na Moravě. Toto žárové pohřebiště má navíc zásadní význam pro poznání vývoje a chronologii KLPP. Pohřebiště se podařilo z velké

části prozkoumat, část ale v roce 1960 zničil místní JZD bez umožnění provedení zachranného archeologického výzkumu. Polykulturní sídliště Na Soutoku (B) kolem kostela sv. Jiří bylo známé již od 50. let 20. století, kdy se v prostoru nynějšího hřbitova a fary nacházely zlomky pravěkých a středověkých nádob. Nálezy zachraňoval místní farář páter J. Novák, který je odevzdával do Vlastivědného muzea v Olomouci. Po vzniku Vlastivědného kroužku v Moravičanech roku 1957 byly nálezy ukládány ve Vlastivědné jizbě na faře a posléze roku 1974 převedeny do sbírek mohelnického muzea. V roce 1960 provedl Archeologický ústav Brno pod vedením J. Nekvasila zjišťovací výzkum sondou (7 × 3 m) nedaleko bočního vchodu do kostela na levém břehu Třebůvky. Prozkoumal zde 31 kostrových hrobů patrového pohřebiště z 11. až počátku 13. století. Pouze některé hroby měly ve výbavě esovitě záušnice, mezi milodary se objevila také stříbrná římská mince z 2. století po Kristu, sloužící jako obolus pro mrtvé. Hroby byly zahloubeny do 150 cm mocného *kulturního souvrství obsahujícího nálezy KLPP, doby římské a raného středověku. V roce 1963 provedl J. Nekvasil sondáž i na pravém břehu Třebůvky. Ve třech sondách potvrdil až 1,5 m mohutné souvrství s vrstvami kultury s moravskou malovanou keramikou, KLPP, doby

římské a raného středověku. Nalezeny byly i zlomky keramiky z eneolitu a latěnu. Ve dvou ze sond byly zjištěny zbytky raně středověkého *valu z mladší doby hradištní. Výzkumy Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci z let 2013 a 2014 nalezly při rozšiřování hřbitova zánikový horizont opevněného sídliště z počátku 13. století a potvrdily pravěké zvrstvení. *Geofyzikálním průzkumem byl jižně od sondy potvrzen průběh příkopu a destrukce *valu, o rok později byl příkop prospekci zjištěn i na západní straně sídelního areálu. Pravěké osídlení sahalo i vně zjištěného středověkého *opevnění. Počátky středověkého osídlení lze podle keramiky hledat již v 8. století a 9. století. S tím snad souvisí i velkomoravské pohřebiště (C) objevené na severozápadním okraji Moravičan se šperky a zbraněmi ve výbavě zemřelých, dokládající přítomnost elit. Opevnění areálu valem a příkopem zřejmě sahá do průběhu 11. století, život na *hradišti pokračuje přes 12. století až do počátku 13. století, kdy fortifikace zaniká. Druhá sonda Národního památkového ústavu byla provedena v návaznosti na sondu J. Nekvasila před vchodem na hřbitov. Potvrdila patrové pohřebiště a zlomky malt v hrobech svědčící o existenci zděné církevní stavby v tomto prostoru před vznikem kostela sv. Jiří.

↑ Moravičany-Dílečky, preparace žárového hrobu, 50. léta 20. století. Zleva P. Josef Novák, Jiří Adamec, Františka Nováková. Archiv K. Faltýnka

↑ Renesancií náhrobky majitelů Doubravického panství v kostele sv. Jiří v Moravičanech. Foto K. Faltýnek

↑ Moravičany – Na Soutoku, studenti archeologie Univerzity Palackého v Olomouci na výzkumu středověkého a pravěkého souvrství. Foto K. Faltýnek 2013

Popis: Na rozsáhlém pohřebišti v trati Dílečky se vyskytovaly hroby kumulované do okrsků od počátku lužické kultury, kladené již do závěru střední doby bronzové, až do vyznění lužických popelnicových polí v časně době laténské. Prozatím nebyla nalezena předpokládaná část pohřebiště náležející pozdní době bronzové. Starolužické hroby v nejstarším období kryly velké *mohyly s kamennými konstrukcemi, ve kterých ležely ostatky ve velkých zásobnicích. Tyto mohyly však byly již v pravěku vyloupeny. Mezi mohylami i do jejich násypů pak byly ukládány mladší hroby. Našlo se dokonce 80 žárovišť – pozůstatků po místech spalování mrtvých. Halštatských hrobů bylo méně, část z nich však byla velmi bohatých s 5 až 20 nádobami, předměty z bronzu i železa, skla a jantaru. Bohatší hroby tvořily nepravidelné řady, mezi kterými byly prostší popelnicové hroby.

Lokalita Na Soutoku je malým sprašovým návrším nad inundačním terénem řeky Moravy. Je uměle rozdělena současným tokem Třebůvky, který si zde prorazil cestu až v průběhu 13. století. Původně šlo o oválný areál o délce 200 m a šířce 140 m. Po obvodu byl opevněný valem a příkopem o šířce až 10 m. V severní části kolem fary a kostela sv. Jiří se nacházelo zřejmě jádro sídliště s patrovým hřbitovem, patrně u zděné církevní stavby. Zhruba 500 m

severovýchodně existoval přechod řeky Moravy (D) ve směru dálkové trasy z Loštic, pokračující dále na Úsov (směr Krnovsko) a Uničov (směr Krnovsko, směr Opavsko). Dokládají to i větve *úvozových cest (E) na moravním levobřeží směřující do jednoho místa. S přechodem Moravy souvisí i existence stavenického hradiště (F) z 10. století, vzdáleného 760 m východním směrem od moravičanského kostela sv. Jiří. V blízkosti stavenického hradiště se našlo dokonce i staromaďarské udidlo, dokládající pohyb po této dálkové trase. [hd, pš]

Literatura: Lutovský 2001; Sklenář – Sklenářová – Slabina 2002; Nekvasil 2005; Šlězár 2013b.

Okolí:

- (1) Stavenice (OL), Stavenické hradiště: N 49°45'28.04", E 16°58'46.3" (760 m).
- (2) Lechovice u Pavlova (OL), pravěké hradiště KLPP v trati Obersko: N 49°43'36.41", E 16°53'38.41" (6,5 km).
- (3) Stavenice, Úsov (OL), eneolitické hradiště v trati Na flekách: N 49°47'8.42", E 16°59'29.16" (3,2 km).
- (4) Mladeč (OL), Mladečské jeskyně s paleolitickým osídlením: N 49°42'23.14", E 17°0'56.15" (6,5 km).